

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Олександр ГОЛОВКО

“ _____ ” _____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Філософія

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
галузь знань	<u>03 гуманітарні науки</u>
	(шифр і назва)
спеціальність	<u>081– історія та археологія</u>
	(шифр і назва)
освітня програма	<u>Право</u>
	(шифр і назва)
вид дисципліни	<u>обов’язкова</u>
	(обов’язкова/за вибором)
факультет	<u>юридичний</u>

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету

Протокол № 5 від 24 червня 2022 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Салтанов М.В.**, доктор філософських наук, доцент,
завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

Програму схвалено на засіданні кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

Протокол № 12 від 10 червня 2022 року

Завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії
імені професора Й.Б.Шада

підпис

Олег ПЕРЕПЕЛИЦЯ

Програму погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми

підпис

Програму погоджено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від 15 червня 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії
філософського факультету

підпис

Сергій ГОЛІКОВ

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

перший (бакалаврський)
 (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 081 право

Вступ

Програма навчальної дисципліни «**Філософії**» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки бакалаврів, за спеціальністю «Право», для всіх спеціалізацій.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення основ філософії головних течій і провідних представників світової та вітчизняної філософської думки з метою формування високої загальної та професійної культури.

Студент має оволодіти знанням основних положень філософії різних періодів її розвитку, колишніх і сучасних оцінок її досягнень, навичками самостійного вивчення творів провідних філософів, навчитись користуватися ними у практичній роботі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Мета та завдання навчальної дисципліни;
2. Опис навчальної дисципліни;
3. Виклад змісту навчальної дисципліни;
4. Структура навчальної дисципліни;
5. Теми семінарських занять;
6. Самостійна робота;
7. Індивідуальні завдання;
8. Методи навчання;
9. Методи контролю;
10. Розподіл балів;
11. Рекомендоване методичне забезпечення;
12. Питання до іспиту.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними досягненнями світової та вітчизняної філософської думки, розкрити сутність основних понять філософії, їх еволюцію та значення в процесі формування основних світоглядних засад особистості.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення бакалаврів зі здобутками світової історико-філософської думки та прищеплення основ філософської культури;
- навчання бакалаврів світоглядній толерантності, системності й критичності оціночних суджень та навичкам комунікації, що ґрунтується вченнях основних філософських шкіл.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання: в межах формування компетентності з курсу «Філософії» студенти повинні

знати:

- основні поняття та теорії світової історії філософії, що мають неперехідне значення;
- найбільш важливі персоналії філософії та філософських шкіл, зміст та основну суть першоджерел філософії.
- умови виникнення, зміст та трансформацію основних філософських концепцій.

вміти:

- читати та аналізувати філософську літературу: як першоджерела так і критичну щодо них літературу;
- самостійно аргументувати свою світоглядну позицію, вести діалог, вступати в полеміку чи дискусію з приводу загальних засад життєдіяльності людини;
- аналізувати свою професійну діяльність та її результати в широкому контексті філософського бачення світу.

володіти навичками:

- критичного мислення та аргументації власної думки основних проблем філософії та філософських шкіл;
- поглибленого філософського аналізу,
- розрізнення положень філософії різних періодів її розвитку, колишніх і сучасних оцінок її досягнень,
- самостійного вивчення творів провідних філософів, навчитись користуватися ними у практичній роботі.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань (предметна область), напрям, спеціальність, рівень вищої освіти / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань (предметна область): «Правознавство» Напрямок: Правознавство	Нормативна / за вибором студента	
Індивідуальне завдання _____ (назва)	Спеціальність: Право	Рік підготовки	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин 90	Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): «бакалавр»	Семестр	
		1-й	
		Лекції	
		32 год.	
		Практичні, семінарські	
		16 год.	
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		42 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
		іспит	

3. Виклад змісту навчальної дисципліни

Розділ 1. Філософія Давнього Світу та Середньовіччя

Тема 1. Філософія та проблеми її історії

Предмет і специфіка історії філософії. Визначення історії філософії як науки. Історія філософії як філософія/філософії. Народження філософії і проблема її історичних типів. Історико-філософський процес: проблеми його відтворення. Національна своєрідність філософії. Гегель та Шеллінг про національні філософії. Позитивістські ідеї стосовно науковості філософії та заперечення її національного забарвлення. Критерії виокремлення національної філософії (ідеї М.О. Лоського та Д.І. Чижевського). Основні підходи до розуміння виникнення філософії. Система філософського знання. Історико-філософський процес. Особливості філософії Сходу та Заходу.

Тема 2. Філософія Стародавнього Китаю

Загальна характеристика філософської традиції у Давньому Китаї. Міфологія та стародавні книги як джерела становлення філософії у Китаї. Філософське осмислення “дао” і “де”. *Конфуціанство*. Конфуціанський культ минулого. “Виправлення імен” та “ритуал” як засоби відтворення традиції. Три принципи етики: взаємність, золота середина, любов до людей. “Шляхетний муж” та його роль в управлінні. Сюнь цзи і Мен-цзи про природу людини. *Легізм*. “Закон” у системі поглядів легістів на управління. Роль правового покарання. Практика легізму. Вчення Шан Яна про природу людини та періоди розвитку історії. *Даосизм*. Лао-цзи та книга “Даодецзин”. Вчення про два “дао”. Категорія “де”. Принципи “бездіяльності” та “мовчання”. Прагнення до “природності”. Вчення даосизму про управління.

Тема 3. Філософія Стародавньої Індії

Релігія і культура ведичної епохи у Індії. Загальна характеристика ведичної літератури. Філософський зміст Упанішад. Поняття “брахман” і “атман”, «Пуруші», «Рита». Вчення про карму і сансару, кастовий поділ. *Санкхья*. Вчення про першооснову світу (практіті й пуруша), гуни та таттви. Теорія причинності. Гносеологія санкх'ї. *Йога*. Патанджалі та його вирішення проблеми карми і самсари. Вирішення проблеми звільнення з коловороту карми і сансари у течіях йоги (джнана, раджа, бхакті, карма-йога). Методи для очищення і просвітлення свідомості. *Вайшешика*. Вчення Канади про атоми (ану) та причину їх рухливості (адрішта). Субстанції світу. Дхарма – загальний світовий моральний закон. Брахма як світова душа. Циклічність у розвитку світу. *Ньяя*. Логіка і гносеологія ньяя. Вчення Готами про пізнання. Відкриття п'ятичленного силогізму. Аналіз логічних помилок. *Міманса*. Джайміні та його “Міманса-сутра”. Теорія пізнання та онтологія.

Неортодоксальні філософські школи Давньої Індії. *Буддизм*. Сіддхартха Шак'ямуні (Будда). Шлях до “звільнення”. Нірвана. Чотири благородні істини. Сансара. *Локаята (чарвака)*. Локаятики про світ та джерело його пізнання. Заперечення карми й самсари. *Джайнізм*. Теорія пізнання та етика. .

Тема 4. Давня грецька філософія

Загальна характеристика античної філософії: особливості передумов, виникнення філософії. Періодизація античної філософії. Загальна характеристика давньогрецького полісу.

Досократики. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксімен). Піфагор і піфагорійський союз: вчення про число, космос, причинність. Геракліт (поняття Логосу і вогню, ідеї єдності і боротьби протилежностей, плинності). Елеати (Ксенофан, Парменід, Зенон): вчення про буття, та його тотожність з мисленням, аргументи проти руху. Апорії

Зенона Елейського. Атомістика (Демокрит) та Піфагор. Софісти, основні тези вчення. Критика софістів Платоном.

Класична грецька філософія. Сократ: розуміння предмета філософії, пошук об'єктивних етичних норм, пізнання через поняття, методи пізнання. Малі сократичні школи: мегарська, кінічна та кіренська школи. Платон: погляд на знання та філософію, зміст пізнання, вчення про ідеї, вчення про державу. Образ Ероту та проблема любові у діалозі Платона «Бенкет». Арістотель: критика платонівських ідей, метафізика, політичне вчення.

Філософія епохи еллінізму. Епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм. Обґрунтування стратегії життя у основних елліністичних школах. Проблема свободи. Пізній стоїцизм та скептицизм.

Тема 5. Середньовічна філософія

Поняття середньовічної філософії. Специфіка середньовічного способу філософування, зв'язок з релігією, екзегетика як метод, філософські жанри. Періодизація середньовічної філософії. Основні проблеми середньовічної філософії. Доктрини середньовічної **теодицеї**. Проблема свободи та рабства волі. Т. Аквінський та проблема доведення існування Бога. Проблема номіналізму та реалізму у середньовічній філософії. До питання співвідношення віри та розуму. Основні етапи (апологетика, патристика, схоластика) середньовічної філософії та їх характеристика. *Апологетика.* Історична місія апологетики. Аргументи Юстіна про переваги християнської мудрості перед античною філософією. Вчення про чисту віру. Парадоксальність віри за Тертулліаном. *Патристика* та її історичне призначення. Філософські погляди Августина Аврелія. Обґрунтування креаціонізму та теодицеї. Філософія історії Августина. Виникнення і розквіт *схоластики*. Характеристика схоластичного методу. В. Оккам та його методологічний принцип («лезо В. Оккама»).

Тема 6. Філософія епохи Відродження

Характерні риси духовного стану епохи Відродження: гуманістичний рух, зростання ролі фактора часу, ріст особового начала у житті міст, попит на розумову працю. Головні напрямки дії ренесансної культури: філологічна реставрація античності і історична самосвідомість епохи, орієнтація на мистецтво, антропоцентричний характер філософії епохи Відродження. Періодизація розвитку філософії Відродження.

Італійський гуманізм і його філософські засади. А. Данте як натхненник італійської гуманістики. Зв'язок божественного і земного у людині. Ф. Петрарка: значення словесності для виховання духу, критика схоластичної філософії і натурфілософії, тенденція до примирення християнства з античною культурою. К. Салютаті про призначення людини, роль духовного досвіду. Л. Валла як філософ: критика схоластичної логіки, ідея залежності розвитку духу від розвитку мови. Проблема свободної волі і фортуни. Пантеїзм Дж. Піко делла Мірандоли, М. Фічіно і його роль у відродженні античної культури і гуманістичних ідей. *Гуманізм Еразма Роттердамського:* трактування християнства як завершення кращих традицій людської культури. *Соціально-політичні ідеї епохи Відродження* (Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла).

Розділ 2. Новоєвропейська філософія

Тема 1. Філософія Нового часу (XVII ст.)

Співвідношення філософських знань і знань про природу. Проблема методології та теорії пізнання. Емпіризм і раціоналізм. Френсіс Бекон. Ідея великого відновлення наук. Розробка дослідно-індуктивного методу. Класифікація знання та місце в ньому філософії. Критика «ідолів» пізнання.

Рене Декарт. Предмет філософії за Декартом. Декартівський принцип універсального сумніву; обґрунтування і організація знання. Вчення про інтелектуальну інтуїцію. Субстанція за Декартом. Соціально-політичні погляди Гоббса: природний стан людей, суспільний договір. Гносеологія Дж. Локка. Критика "природжених ідей". Вчення Дж. Локка про державу. *Криза емпіризму у XVIII ст. Джордж Берклі*. Спростування атеїзму і матеріалізму з позиції сенсуалізму, емпіризму та номіналізму. *Давид Юм*. Скептицизм Юма стосовно пізнавальної спроможності людини.

Тема 2. Філософія Просвітництва

Загальна характеристика XVIII ст. як епохи Просвітництва і філософії цієї доби. Поширення наукового знання. Боротьба з релігією і церквою. Загальний філософський фон епохи: сенсуалізм, ідея природного права, рівності людей, релігійна толерантність, проблема співвідношення необхідності і випадковості, фаталізму і свободи волі.

Німецьке просвітництво. Роль Х. Вольфа та його школи. Проблеми естетики і релігії у творчості Г.Е. Лессінга. Філософія історії Й.Г. Гердера.

Французьке просвітництво. Вольтер - лідер французького просвітництва. Критика офіційної релігії і церкви - лейтмотив творів Вольтера. Його головні філософські позиції: сенсуалізм, деїзм, пропаганда індуктивного методу, нахил до скептицизму. Проблема свободи волі. Обґрунтування історичності етичних та естетичних ідеалів.

Ж.-Ж. Руссо. Загально-філософські витoki соціально-політичних ідей, ідеал держави як реалізація царства розуму. Відчуття суперечностей цивілізації.

“Система природи” П. Гольбаха як систематичне викладення матеріалізму XVIII ст. Ідея редукції, механістичний детермінізм, абсолютизація необхідності.

Соціологічне та етичне вчення К.А. Гельвеція. Принцип егоїзму, рівності людей, прагнення до щастя, інтерес, соціальне середовище - головні елементи соціологічної концепції Гельвеція.

Тема 3. Німецька класична філософія: І. Кант і Г.В.Ф. Гегель

“Коперніканський поворот” І. Канта. Переміщення проблематики у бік пізнавальної діяльності, з’ясування законів розуму. *Філософія І. Канта*. Докритичний і критичний період у творчій еволюції Канта. “Трансцендентальний” метод дослідження умов і можливостей пізнання. Априорні форми почуттєвості і мислення. Категорії розсудку і ідеї розуму. Антиномії. Світ феноменів і “речей в собі”. Практичний розум. Категоричний імператив. І. Кант про принципи вічного миру між державами. І. Кант про вдавене право брехати із почуття людинолюбства та про відповідь на питання «що таке Просвітництво».

Філософія *Г.В.Ф. Гегеля*. “Феноменологія духу” - фундамент системи і методу Гегеля. Аналіз розвитку знання й свідомості у “Феноменології духу”. Філософська система Гегеля. “Наука логіки” як вчення про систему відносин, що лежить в основі буття і тотожної з ним свідомості. Істина як предмет філософії. Природа як “своє інше” абсолютної ідеї. Сфера духу як самопізнання ідеї в розвитку індивіда й суспільства. “Філософія права” Гегеля. Право і мораль. Мораль і моральність. Вчення про громадянське суспільство й державу. Проблема свободи. Держава як сфера здійснення свободи. Усвідомлення свободи - критерій прогресу.

Тема 4. Українська філософія

Філософські пошуки в Україні періоду Русі. Вплив Візантії. Світоглядні ідеї митрополита Іларіона, Климента Смолятича, Кирила Туровського.

Відродження в Україні. Діяльність П. Скарги, І. Вишинського. Виникнення професійної філософії. Творчість С. Зизанія, З. Копистенського, Й. Борецького, Г. Смотрицького, М. Смотрицького.

Філософія у Києво-Могилянській академії (Ф. Прокопович, Г. Кониський та інші). Проблеми відносин людини і Бога, природи і духу, простору і часу, місця людини у Всесвіті.

Життя та філософія Г.С. Сковороди. Вчення про три світи та дві натури. Вчення про людину та її щастя. Концепція “сродної” праці.

Розвиток філософії у Харківському та Київському університетах. Проникнення ідей німецької класичної філософії в Україну (П. Лодій, І. Шад, Д. Веланський). “Філософія серця” П.Д. Юркевича. Філософські ідеї О.О. Потебні. Російськомовна школа “київського гуманізму”.

Діалектико-матеріалістична філософія в СРСР і Україні. Сучасна філософська ситуація в Україні.

Тема 5. Некласична філософія

Проблема раціонального, нераціонального та ірраціонального в західній філософії XIX-XX ст. Причина “бунтів” проти раціоналізму. Народження нового стилю філософування: А. Шопенгауер, С. К’еркегор, Ф. Ніцше. *Марксизм* як феномен соціально-економічної, політичної та філософської думки. Нове в розумінні призначення та соціальної ролі філософії. Критика класичної філософії з боку К. Маркса і Ф. Енгельса. “Соціалізація” філософії. Буття як соціальне буття, матеріалістичне розуміння історії, розвиток суспільства як природно-історичний процес. Відкриття суспільних відносин та програма їх аналізу. Проблема відчуження та його подолання. Шляхи до свободи. Концепція людини та свідомості. З. Фройд про невдоволеність в культурі.

Тема 6. Сучасна філософія

Прагматизм (Ч. Пірс, В. Джемс, Д. Дьюї). Провідні представники сучасної американської прагматичної філософії. *Філософія науки* (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). *Структуралізм* як напрямок у гуманітарному пізнанні XX ст. Структурний метод дослідження мови у Ф. де Соссюра. Поширення структуралістських методів аналізу в гуманітарних науках (К. Леві-Строс, Р. Барт, М. Фуко, Ж. Лакан). *Філософія постмодернізму* (Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дельоз, Ж. Бодрійяр та ін.). *Філософська антропологія*. Програма синтетичної антропології М. Шелера. Біологічний та функціоналістський напрямки у філософській антропології. Проблема людини у екзистенціалізмі і персоналізмі. М. Бубер. Виникнення і розвиток *феноменологічної* філософії. Е. Гуссерль. Від феноменології до герменевтики. *Герменевтика* як метод і філософія. Герменевтичні дослідження у сфері мови, мистецтва і літератури. Х-Г. Гадамер, П. Рікер. Теорії соціальної справедливості: від політики перерозподілу до політики визнання (Н. Фрейзер та А. Гоннет). Теорія справедливості Дж. Ролза. Мультикультуралізм та політика визнання (Ч.Тейлор). Права людини і проблема легітимації влади (О. Гьофе).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	у с ь о г о	у тому числі					у с ь о г о	у тому числі					
		л	п	лаб.	нд.	с. р.		л	с	ла б.	нд.	с. р.	
1		3	4	5		7	8			0	1	2	3
Розділ 1. Філософія Давнього Світу та Середньовіччя													
Тема 1. Філософія та проблеми філософії права	8	2	2			4							
Тема 2. Філософія Стародавнього Китаю	8	1				4							
Тема 3. Філософія Стародавньої Індії	11	1				4							
Тема 4. Давня грецька філософія	24	8	2			4							
Тема 5. Середньовічна філософія	17	3				4							
Тема 6. Філософія епохи Відродження	9	1	1			4							
Разом за розділом 1	45	16	5			24							
Розділ 2. Новосвівропейська філософія													
Тема 1. Філософія Нового часу (XVII ст.).	12	2				3							
Тема 2. Філософія Просвітництва	6	1	1			3							
Тема 3. Німецька класична філософія: І. Кант і Г.В.Ф. Гегель	16	4	2			2							
Тема 4. Українська філософія	9	1	2			5							
Тема 5. Некласична філософія	15	4	2			3							
Тема 6. Сучасна філософія	15	4	4			2							
Разом за розділом 2	45	16	11			18							
Усього годин	90	32	16			42							

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	
	<p align="center">Розділ 1. Філософія Давнього Світу та Середньовіччя Тема 1. Філософія та проблеми філософії права Обговорення робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> Дворкін Джеральд. «Патерналізм» // Філософія прав людини. Пер. з нім. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. - С.411-424. Радбрух “Про законне неправо та надзаконне право” 	
	<p align="center">Тема 2. Давня грецька філософія Обговорення робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> Уривки з діалогу Платону «Софіст». Діалог Платону «Бенкет». 	
	<p align="center">Тема 3. Філософія доби Відродження та Просвітництва Обговорення робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> Макіавеллі “Государ” І. Кант «Відповідь на питання що таке Просвітництво» 	
	<p align="center">Тема 4. Німецька класична філософія: І. Кант і Г.В.Ф. Гегель</p> <ol style="list-style-type: none"> І. Кант «До вічного миру» (уривки); «Про вдавене право брехати із почуття людинолюбства»; Г.В.Ф. Гегель «Хто мислить абстрактно?». 	
	<p align="center">Тема 5. Українська філософія Обговорення робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> Г.С. Сковорода Про щастя людини у діалозі «Кільце»; Франко І. Що таке поступ? Потебня О. Думка і мова; 	
	<p align="center">Тема 6. Некласична філософія Обговорення робіт:</p> <ol style="list-style-type: none"> Керкегор С. «Лицар віри»; З. Фройд «Невдоволеність у культурі». 	
	<p align="center">Тема 7. Сучасна філософія (4 години)</p> <ol style="list-style-type: none"> Обговорення концепції справедливості Джона Ролза на основі роботи <i>Кімліка У.</i> Ліберальна рівність Ернест ван ден Гааг “На захист смертної кари” А. Камю “Роздуми про гільйотину” Л. Фуллер “Справа спелеологів” С.Окін “Конфлікт між основними правами” 	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми	Форма контролю
1	<p>Розділ 1. Філософія Давнього Світу та Середньовіччя Тема 1. Філософія та проблеми її історії 1.Дворкін Джеральд. «Патерналізм» // Філософія прав людини. Пер. з нім. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. - С.411-424. 2. Радбрух “Про законне неправо та надзаконне право”</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
2	<p>Тема 2. Філософія Стародавнього Китаю 1. Вовк С. М. Даосизм: вчення і світогляд. - Чернівці, 2003., стор.5-29.</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
	<p>Тема 3. Філософія Стародавньої Індії 1.Завгородній Ю., Луценко Д. “Вайшешика-сутри” Канади (1.1.1-48): переклад та історико-філософський коментар // Філософська думка, 2006, №6. – С. 90-124.</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
	<p>Тема 4. Давня грецька філософія 1. Адо П. Що таке антична філософія? / Пер. з франц. С.Л. Йосипенка. К: Новий Акрополь, 2014. 2. Уривки з діалогу Платону «Софіст». 3. Діалог Платону «Бенкет».</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
	<p>Тема 5. Середньовічна філософія 1. Thomas Aquinas – from Summa Theologiae https://en.wikisource.org/wiki/Summa_Theologiae/First_Part/Question_2 2. William James – from The Will to Believe and Other Essays in Popular Philosophy https://en.wikisource.org/wiki/The_Will_to_Believe_and_Other_Essays_in_Popular_Philosophy/The_Will_to_Believe</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
	<p>Тема 6. Філософія епохи Відродження 1.Макіавеллі “Государ”</p>	4	Тема входить до питань к\р та іспиту
	<p>Розділ 2. Новоевропейська філософія Тема 1. Філософія Нового часу (XVII ст.). 1.Рене Декарт – from Meditations on First Philosophy (Book I, II), Trans. by John Veitch https://en.wikisource.org/wiki/Meditations_on_First_Philosophy/Meditation</p>	3	Тема входить до питань к\р та іспиту

I https://en.wikisource.org/wiki/Meditations_on_First_Philosophy/Meditation_II 2. Джон Локк – from An Essay Concerning Human Understanding (Book I, Ch. 1, Book II, Ch. I) http://www.gutenberg.org/files/10615/10615-h/10615-h.htm			іспиту
	Тема 2. Філософія Просвітництва 1. І. Кант «Відповідь на питання що таке Просвітництво»	3	Тема входить до питань к\р та іспиту
	Тема 3. Німецька класична філософія: І. Кант і Г.В.Ф. Гегель 1. І. Кант «До вічного миру» (уривки); 2. «Про вдавене право брехати із почуття людинолюбства»; 3. Г.В.Ф. Гегель «Хто мислить абстрактно?»	2	Тема входить до питань к\р та іспиту
	Тема 4. Українська філософія 1. Г.С. Сковорода Про щастя людини у діалозі «Кільце»; 2. Франко І. Що таке поступ? 3. Потебня О. Думка і мова;	5	Тема входить до питань к\р та іспиту
	Тема 5. Некласична філософія 1. Керкегор С. «Лицар віри»; 2. З. Фройд «Невдоволеність у культурі».	3	Тема входить до питань к\р та іспиту
	Тема 6. Сучасна філософія 1. Джон Роулз “Принципи справедливості” 2. Ернест ван ден Гагг “На захист смертної кари” 3. А. Камю “Роздуми про гільйотину” 4. Л. Фуллер “Справа спелеологів” 5. С.Окін “Конфлікт між основними правами”	2	Тема входить до питань к\р та іспиту
	Разом	42	

7. Методи навчання

Лекції, семінарська та практичні заняття, робота з першоджерелами, обговорення їх під час семінарських занять.

8. Методи контролю

Варто зазначити кілька основних методів контролю.

Для студентів денної форми.

По-перше, одна аудиторна контрольна робота, кожна з яких оцінюється в 20 балів. Оцінки за контрольну роботу виражені у наступний спосіб:

№	Кількість балів	Оцінка
1.	25-21	5
2.	20-16	4
3.	15-11	3
4.	10-0	незараховано

По-друге, робота на семінарах передбачає участь в обговоренні текстів, оцінювання активності студента становить максимум 4 бали за семінар, але не більше 30 балів за семестр.

По-третє, виконання індивідуальної доповіді на одну із наданих тем оцінюється у 5 балів.

По-четверте, загальна кількість балів, яку студент отримує за *підсумкову форму атестації (іспит)* складає 40 балів. Отримані бали за екзаменаційну роботу відповідають наступній схемі:

№	Кількість балів	Оцінка
1.	40-30	Відмінно
3.	29-20	Добре
5.	19-10	Задовільно
6.	9-0	незадовільно

У разі відсутності студента на семінарському заняття з поважних або незалежних від нього причин він має можливість відпрацювати семінар на консультації чи записати та відправити викладачеві (емайлом чи у телеграм) відеозапис, з розбром завдань, що були дані на семінар.

Студенту можуть надаватися додаткові бали (але не більше 10) за умови, що він брав участь у науковій конференції, або має відповідну статтю за профілем курсу у науковому виданні. Наявність доповіді на конференції або статті у науковому журналі має бути підтверджена.

Загальна система розподілу балів подана нижче розділі 10.

9. Розподіл балів

Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін
02.	Участь у семінарських заняттях	30	Постійно.
03.	Аудиторна контрольна робота	25	до 15 квітня 2023
	Індивідуальне завдання-доповідь	5	Впродовж семестру
	Усього за семестр	30	
	Іспит	40	
	Усього	100	
	Додаткові бали		
	Участь у конференціях, круглих столах / виступ (наявність друкованої програми) / публікація тез доповіді або наукової статті за темою.	10	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	<u>для іспиту</u>	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінки для контрольної та екзаменаційної роботи

Відмінно – виконання завдання лише з невеликою кількістю помилок стилістичного чи фактичного характеру;

Добре – завдання в цілому виконано, але допущено кілька помилок логічного чи фактичного характеру;

Задовільно – виконання завдання задовольняє мінімальним вимогам, допущено велику кількість серйозних помилок логічного чи фактичного характеру;

Не зараховано – завдання не виконано або виконано частково з грубими помилками логічного і фактичного характеру.

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Базова література

1. Адо П. Що таке антична філософія? / Пер. з франц. С.Л. Йосипенка. К: Новий Акрополь, 2014.
2. Арндт Г. Становище людини. Львів: Літопис, 1999.
3. Арістотель. Метафізика. К.: Темпора, 2022.
4. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. – К., 2004.
5. Ван ден Гаг Е. На захист смертної кари. Практичний і моральний аналіз // Філософія права. Пер. з англ. - К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. - С.1220-1229.
6. Гегель Г.В.Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство. – К.:Юніверс, 2000. – 336 с.
7. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Київ: Основи, 2004.
8. Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія. // Пер. Е. Причепій / Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. К.: Ваклер, 1996. С. 61-94.
9. Гьофе О. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу. – К.: Альтерпрес, 2003. – Розділ 3. Права людини.
10. Гьофе О. Самовизначення, відокремлення та втручання (розд. 14)// Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації – Київ: ППС – 2002. – 343-364 с.
11. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Том 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. К.: Юніверс, 2000.
12. Дворкін Джеральд. «Патерналізм» // Філософія прав людини. Пер. з нім. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. - С.411-424.
13. Декарт Р. Міркування про метод. Уривки. // <https://www.management.com.ua/vision/vis017.html>
14. Дельоз Ж, Гваттарі Ф. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп. К, 1996.
15. Зер, Говард. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин і правосуддя / Г. Зер ; пер. з англ. М. Яковлев. - К. : Університетське видавництво "Пульсари", 2004. - 222 с. - Бібліогр.: с. 208-217.
16. Камю А. Бунтівна людина // Вибрані твори у трьох томах. 3-й том. Харків: Фоліо, 1997.
17. Камю А. Роздуми над гільйотиною // Альбер Камю. Вибрані твори у трьох томах. – Том 3. – Харків: Фоліо, 1997. – С. 511–531.
18. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. І. Бурковського. К.: Юніверс, 2000.
19. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. К. : Ваклер, 2007.
20. Мей К. Інформаційне суспільство. Скептичний погляд. К., 2004.
21. Оікн С. Конфлікт між основними правами // Філософія прав людини. Пер. з нім. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. 227-253.
22. Платон. Бенкет / Пер. з давньогр. У. Головач. Львів, 2018.
23. Платон. Діалоги. Київ: Основи, 1999.
24. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. I. У полоні Платонових чарів / Пер. з англ. Олександр Коваленко. К.: «Основи», 1994.
25. Поппер К. Злиденність історизму / Пер. з англ. В. Лісовий. К.: «Абрис», 1994.
26. Поппер. К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем // <https://journal.kdpu.edu.ua/apd/article/view/4462/4201>
27. Радбрух Г. Людина в праві // Проблеми філософії права. – К.-Чернівці, 2004. – Т. 2. – С. 71-82.
28. Фемінність і маскуліність // Часопис І. – 2003. - №27 // <http://www.ji.lviv.ua/n27/texts/N27-fem.htm>
29. Філософія сьогодні. Розмови з У. Беком, Г.-Г. Гадамером, Ю. Габермасом, Г. Йонасом, О. Гьофе, В. Гьосле, Р. Рорті та ін. За ред. У. Бьома // Пер. з нім. А. Богачова. К.: Альтерпрес, 2003.
30. Фройд З. Невпокій в культурі / Пер. з німецьк. Ю. Прохасько. Київ: Апріорі, 2021.
31. Фройд З. Тотем і табу / пер. В. Чайковського. Харків: Фоліо, 2019.
32. Фромм Е. Втеча від свободи / Пер. з англ. М. Яковлев. Харків: «КСД», 2019.

33. Фромм Е. Мати чи бути? / Пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. Київ: «Український письменник», 2010.
34. Фуко М. Суб'єкт и власть // Фуко М. Интеллектуалы и власть: статьи и интервью, 1970–1984: В 3 ч.: Ч. 3. М., 2006. С. 161–190.
35. Фуллер Л. Мораль права. - К., 1999. - Гл. 2. Мораль, що уможливорює право.
36. Фуллер Л. Справа спелеологів // Філософія права. Пер. з англ. - К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. - С.205-224.
37. Шу Генрі Права людини та культурні відмінності // Філософія прав людини. Пер. з нім. - К.: Ніка-Центр, 2008. - С. 254-282.
38. Benhabib, Seyla. 1992. "Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition, and Jurgen Habermas." In Habermas and the Public Sphere, edited by Craig Calhoun, 73–98. Cambridge, MA: MIT Press.
39. Habermas, Jurgen. 1989. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Translated by Thomas Burger and Frederick Lawrence. Cambridge, MA: MIT Press.
40. Marx, Karl, and Friedrich Engels. (1969) 2000. Manifesto of the Communist Party. Translated by Samuel Moore. In Marx/Engels Selected Works, vol. 1, 98–137. Moscow: Progress Publishers; Marxists Internet Archive. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communist-manifesto/>.
41. Marx, Karl. (1954) 1999. "1867 Preface to the First German Edition." In Capital: A Critique of Political Economy, translated by Samuel Moore and Edward Aveling, vol. 1. Moscow: Progress Publishers; Marxists Internet Archive. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/p1.htm>.
42. Nietzsche, Friedrich. 2007. Nietzsche and the Death of God: Selected Writings. Edited and translated by Peter Fritzsche. Boston: Bedford/St. Martin's.

Допоміжна література

Основні навчальні посібники та підручники

1. Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. Філософія. Підручник. К.: «Либідь», 2002. – 405 с.
2. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. К.: Лібра, 1999.
3. Киричок О. Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.Б. Киричок. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
4. Кривуля О.М. Філософія. Навчальний посібник. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 592 с. (Передмова і Частина I).
5. Кривуля О.М. Філософія. Навчальний посібник. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 592 с. (Передмова і Частина I).
6. Попович М. В. Бути людиною. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 223 с.
7. Причепій Е.М., Черній А.М., Чекаль Л.Ф. Філософія. Підручник. Вид.2-ге. –К.: Академвидав, 2005.
8. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 2001. – 760 с.
9. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 2001. – 760 с.
10. Філософія історії. Харків: Прапор, 2006.
11. Філософія: Навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 4-ге вид, випр. – К.: Вікар, 2004. – 457 с.
12. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) / За ред. Л.В. Губерського. К.: Знання, 2009.
13. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. - Мюнхен, 1983.–С. 19.
14. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993.

15. Arendt, H. (1958) *The Human Condition* (Chicago: University of Chicago Press).
 Arendt, H. (1993) *The Crisis in Education*. In *Between Past and Future* (Harmondsworth: Penguin).
 Aristotle (1980) *The Nicomachean Ethics* (Oxford: Oxford University Press).
 Aristotle (1981) *The Politics* (London: Penguin).
16. Copleston, F: *History of Philosophy Vols. I*, The Newman Press, Maryland, 1961.
17. Guthrie, W.K.C: *Greek Philosophers from Thales to Aristotle*. Methuen, London, 1967.
18. O'Conner, D.J (Ed.) *A Critical History of Western Philosophy*, Free Press of Glenco. New York. 1964.
19. Plato. (1974). *The Republic* (2nd Edition ed.). (D. Lee, Trans.) Harmondsworth: Penguin.
20. Russell, B: *History of Western Philosophy*, George, Allen and Unwin Ltd. London, 6th Impression, 1971.
21. Stace, W.T: *Critical History of Greek Philosophy*, Mac Millan, London, 1960.
22. Thilly, F : *History of Philosophy*, Holt, New York, 1951 of Central Park Book Depot, Allahabad, 1976.

Першоджерела та додаткова література у мережі Інтернет

3. Aristotle – from *Categories* (Ch. 4, 5), Trans. Octavius Freire Owen
[https://en.wikisource.org/wiki/Categories_\(Owen\)](https://en.wikisource.org/wiki/Categories_(Owen))
4. Aristotle – from *Nicomachean Ethics* (Book One), Trans. D.P. Chase
[https://en.wikisource.org/wiki/Nicomachean_Ethics_\(Chase\)/Book_One](https://en.wikisource.org/wiki/Nicomachean_Ethics_(Chase)/Book_One)
5. Aristotle – from *On Interpretation*, (Ch. 1-9), Trans Octavius Freire Owen
https://en.wikisource.org/wiki/On_Interpretation
6. Bertrand Russell – from *Anti-Suffragist Anxieties* <https://users.drew.edu/~jlenz/br-anti-suffragists.html>
7. Bertrand Russell – from *Human Knowledge: Its Scope and Limits*
<https://www.scribd.com/document/260648952/Russell-The-Argument-from->
8. Bertrand Russell – from *Problems of Philosophy* (ch. 15)
https://en.wikisource.org/wiki/The_Problems_of_Philosophy/Chapter_15
9. Blaise Pascal – from *Pensées* (Sect. 3)
https://en.wikisource.org/wiki/Blaise_Pascal/Thoughts/Section_3
10. David Hume – from *An Enquiry Concerning the Principles of Morals* (Sect. 1)
<https://en.wikisource.org/wiki/>
11. David Hume – from *An Enquiry into Human Understanding* (Sect IV, Part 1-3)
https://en.wikisource.org/wiki/An_Enquiry_Concerning_Human_Understanding
12. David Hume – from *Of the Standard of Taste*, in *Four Dissertations*
https://en.wikisource.org/wiki/Of_the_Standard_of_Taste
13. Hume, David – from *Miracles* (Sect X. Part I, II)
https://en.wikisource.org/wiki/An_Enquiry_Concerning_Human_Understanding
14. Immanuel Kant – from *Groundwork of the Metaphysics of Morals* (Second Section), Trans. Thomas Kingsmill Abbott
https://en.wikisource.org/wiki/Groundwork_of_the_Metaphysics_of_Morals#Second_Section:_Transition_from_popular_moral_philosophy_to_the_metaphysic_of_morals
15. Immanuel Kant – from *The Critique of Aesthetical Judgement* (Book 1, Sect. 1 – 5)
<http://oll.libertyfund.org/titles/kant-the-critique-of-judgement>
16. Jean-Jacques Rousseau – from *Discourse on the Origin and Basis of Inequality Among Men* (Part 1)
https://en.wikisource.org/wiki/Discourse_on_the_Origin_of_Inequality_Among_Men/Part_I

17. Jeremy Bentham – from The Principles of Morals and Legislation (Ch. I, IV)
https://en.wikisource.org/wiki/An_Introduction_to_the_Principles_of_Morals_and_Legislation
18. John Locke – from The Second Treatise of Government (Book II, Ch. V.)
https://en.wikisource.org/wiki/Two_Treatises_of_Government/Book_II#Chap._V._Of_Property.
19. John Stuart Mill – from The Subjection of Women (Ch. 1)
https://en.wikisource.org/wiki/The_Subjection_of_Women/Chapter_1
20. John Stuart Mill – from Utilitarianism (Ch. 1, 2)
<https://en.wikisource.org/wiki/Utilitarianism>
21. Karl Marx – from The Communist Manifesto
https://en.wikisource.org/wiki/Manifesto_of_the_Communist_Party
22. Plato – Apology, Trans. by Benjamin Jowett <http://classics.mit.edu/Plato/apology.html>
23. Plato – from Parmenides, Trans. Benjamin Jowett <https://en.wikisource.org/wiki/Parmenides>
24. Plato – from Republic (Book II), Trans. Benjamin Jowett
https://en.wikisource.org/wiki/The_Republic/Book_II
25. Plato – from Republic Book VII, Trans. Benjamin Jowett
https://en.wikisource.org/wiki/The_Republic/Book_VII
26. Plato – Republic (Book X), Trans. Benjamin Jowett
https://en.wikisource.org/wiki/The_Republic/Book_X
27. Rene Descartes – from Meditations on First Philosophy (Book I, II), Trans. by John Veitch
https://en.wikisource.org/wiki/Meditations_on_First_Philosophy/Meditation_I
https://en.wikisource.org/wiki/Meditations_on_First_Philosophy/Meditation_II
John Locke – from An Essay Concerning Human Understanding (Book I, Ch. 1, Book II, Ch. I)
<http://www.gutenberg.org/files/10615/10615-h/10615-h.htm>
David Hume – from An Enquiry Concerning Human Understanding (Sect. IV, Part I,II)
https://en.wikisource.org/wiki/An_Enquiry_Concerning_Human_Understanding
Immanuel Kant – from The Critique of Pure Reason (Introduction Part I-VII), Trans. John Meiklejohn
[https://en.wikisource.org/wiki/Critique_of_Pure_Reason_\(Meiklejohn\)/Introduction](https://en.wikisource.org/wiki/Critique_of_Pure_Reason_(Meiklejohn)/Introduction)
28. Søren Kierkegaard – from Encounter with Faith
https://en.wikisource.org/wiki/Selections_from_the_writings_of_Kierkegaard/Fear_and_Trembling
29. Thomas Aquinas – from Summa Theologiae
https://en.wikisource.org/wiki/Summa_Theologiae/First_Part/Question_2
30. Thomas Hobbes – from Leviathan (Ch. XIII, XIV, XV)
https://en.wikisource.org/wiki/Leviathan/The_First_Part
31. William James – from The Will to Believe and Other Essays in Popular Philosophy
https://en.wikisource.org/wiki/The_Will_to_Believe_and_Other_Essays_in_Popular_Philosophy/The_Will_to_Believe

Інформаційні ресурси

1. Навчальні програми кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада: http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/tpf_program.html
2. Бібліотека Гумер – гуманітарні науки: <http://www.gumer.info/>
3. Електронна бібліотека Платонанет: <http://platonanet.org.ua/>
4. Сайт журналу «Філософська думка»: <http://journal.philosophy.ua/news>
5. 72 Philosophy Books Everyone Should Read <https://iai.tv/articles/70-philosophy-books-everyone-should-read-auid-1168>

11. Питання до контрольної роботи

1. Основні підходи до розуміння виникнення філософії.
2. Система філософського знання
3. Філософська думка у Стародавньому Китаї;
4. Передумови виникнення та загальна характеристика давньоіндійської філософії;
5. Ортодоксальні школи Стародавньої Індії;
6. Неортодоксальні школи Стародавньої Індії: філософія Буддизму;
7. Виникнення, умови та загальна характеристика давньогрецької філософії.
8. Мілетська школа(Фалес, Анаксимандр, Анаксимен),
9. Геракліт Ефеський та елейати (Парменід та Зенон Елейський),
10. Піфагореїзм та атомістика стародавньої Греції,
11. Антропологічний поворот: софісти, Платонова критика софістів.
12. Антропологічний поворот: Сократ, його життя та філософування;
13. Малі сократичні школи: мегарська, кінічна, кіренська;
14. Життя Платона, його вчення про пізнання та ейдоси;
15. Образ Ерота та проблема любові у діалозі Платона «Бенкет».
16. Політичне вчення Платона;
17. «Метафізика» Аристотеля та його критика учення Платона про ейдоси;
18. Політичне вчення Аристотеля;
19. Загальна характеристика пізньої античної філософії;
20. Епікуреїзм та його характеристика;
21. Скептицизм та його основні ідеї;
22. Грецький та римський стоїцизм: загальна характеристика;
23. Загальна характеристика середньовічної філософії;
24. Основні етапи (апологетика, патристика, схоластика) середньовічної філософії та їх характеристика;
25. Основні проблеми середньовічної філософії;
26. Доктрини середньовічної **теодицеї**. Проблема свободи та рабства волі;
27. Т. Аквінський та проблема доведення існування Бога;
28. Проблема номіналізму та реалізму у середньовічній філософії;
29. До питання співвідношення віри та розуму;
30. Філософія історії Августина Аврелія;
В. Оккам та його методологічний принцип («лезо В. Оккама»);

12. Питання до іспиту

Питання до іспиту з курсу «Філософії» для студентів юридичного факультету, спеціальності «Право» 2022-2023 н.р.

31. Основні підходи до розуміння виникнення філософії.
32. Система філософського знання
33. Філософська думка у Стародавньому Китаї;
34. Передумови виникнення та загальна характеристика давньоіндійської філософії;
35. Ортодоксальні школи Стародавньої Індії;
36. Неортодоксальні школи Стародавньої Індії: філософія Буддизму;
37. Виникнення, умови та загальна характеристика давньогрецької філософії.
38. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен),
39. Геракліт Ефеський та елєати (Парменід та Зенон Елейський),
40. Піфагореїзм та атомістика стародавньої Греції,
41. Антропологічний поворот: софісти, Платонова критика софістів.
42. Антропологічний поворот: Сократ, його життя та філософування;
43. Малі сократичні школи: мегарська, кінічна, кіренська;
44. Життя Платона, його вчення про пізнання та ейдоси;
45. Образ Ероту та проблема любові у діалозі Платона «Бенкет».
46. Політичне вчення Платона;
47. «Метафізика» Аристотеля та його критика учення Платона про ейдоси;
48. Політичне вчення Аристотеля;
49. Загальна характеристика пізньої античної філософії;
50. Епікуреїзм та його характеристика;
51. Скептицизм та його основні ідеї;
52. Грецький та римський стоїцизм: загальна характеристика;
53. Загальна характеристика середньовічної філософії;
54. Основні етапи (апологетика, патристика, схоластика) середньовічної філософії та їх характеристика;
55. Основні проблеми середньовічної філософії;
56. Доктрини середньовічної **теодицеї**. Проблема свободи та рабства волі;
57. Т. Аквінський та проблема доведення існування Бога;
58. Проблема номіналізму та реалізму у середньовічній філософії;
59. До питання співвідношення віри та розуму;
60. Філософія історії Августина Аврелія;
61. В. Оккам та його методологічний принцип («лезо В. Оккама»);
62. Загальна характеристика філософії доби Відродження;
63. Політичне вчення Н. Макіавеллі;
64. Політичні утопії Т. Мора та Т. Кампанелла;
65. Загальна характеристика філософії Нового часу;
66. Філософська система Ф. Бекона та його вчення про ідоли;
67. Вчення про метод пізнання Р. Декарта;
68. Соціально-політичні ідеї Т. Гоббса та Дж. Локка;
69. Криза емпіризму Д. Г'юм та Дж. Берклі;
70. Загальна характеристика німецької класичної філософії;
71. Критика чистого розуму І. Канта;
72. Практична філософія І. Канта;
73. І. Кант про принципи досягнення вічного миру між державами;
74. І. Кант про вдаване право брехати із почуття людинолюбства;
75. І. Кант про відповідь на питання «що таке Просвітництво»;

76. Філософія духу Гегеля;
77. Гегель про особливості абстрактного і конкретного мислення в статті «Хто мислить абстрактно».
78. Філософія права Гегеля;
79. Загальна характеристика некласичної філософії;
80. Філософія марксизму;
81. С. К`єркегор: вчення про стадії життєвого шляху;
82. Вчення Ф. Ніцше про християнську мораль та ідею переоцінки цінностей;
83. З. Фройд про невдоволеність в культурі (текст);
84. Загальна характеристика сучасної філософії
85. Феноменологія Е. Гуссерля.
86. Філософська герменевтика (Шлеєрмахер, Дильтей, Гадамер);
87. Від структуралізму до постмодернізму
88. Українська філософія: етапи, мислителі та особливості філософування.